

Roła wychowawcy w szkole

13 września 2012

Roła wychowawców w procesie wychowania jest dziś o wiele trudniejsza niż dawniej, ponieważ zadania wychowania nie są tak wyraźnie sprecyzowane jak to było niegdyś. W przeszłości zadaniem pedagoga było realizowanie ogólnych celów wychowania wyznaczonych przez społeczeństwo, dziś muszą uczestniczyć w ich określaniu. Treścią celów są zawsze wartości nadrzędne a więc: sprawiedliwość, wolność, godność, samorealizacja i integralność. Jeżeli wychowawca często interweniuje w kontakty pomiędzy dziećmi, czuje się odpowiedzialny za wszystko, co się dzieje z dziećmi, dąży do posiadania jak największej ilości informacji o nich, stara się wywierać wpływ na wszelkie elementy życia szkolnego można powiedzieć, iż odznacza się wysokim poziomem kontroli nad zachowaniem podopiecznych. W takim układzie dzieci czują się stale pod obserwacją. Przeciwnieństwem tej postawy jest pozostawienie dziecku dużego pola swobody, w ramach którego można realizować swoje dążenia, wykazywać inwencję, uczyć się samodzielności i odpowiedzialności za własne czyny. Roła dorosłego polega w tym przypadku na stworzeniu warunków dla zabawy lub pracy, sugerowaniu pewnych form aktywności i zdecydowanych interwencji w sytuacjach szczególnych, wymagających jego obecności.

Istotnym warunkiem skutecznego wychowania jest umiar zarówno w pozostawieniu dzieciom swobody, jak i w stosowaniu wobec nich przymusu. Jest to szczególnie ważne, ponieważ swoboda i przymus są stałymi atrybutami wychowania. Wychowanie, szkoła nie może być szkołą zabawy, łatwości, gry, ale musi być szkołą wysiłku, pokonywania trudności, wyrzeczenia się, przymusu. Rozumie się nie przymusu z zewnątrz, ale takiego który rodzi się będzie z własnej wewnętrznej potrzeby ucznia.

Procesy wychowawcze zachodzą jedynie w stosunku wychowawczym, w którym występuje określony wychowawca, podejmujący z

wychowankiem interakcje w sposób świadomy i zamierzony. Nauczyciel powinien posiadać wiedzę psychologiczną o przedmiocie swych oddziaływań, a więc o uczniach. Z tą wiedzą powinna zaś wiązać się umiejętność poznawania ucznia oraz znajomość psychologicznych mechanizmów leżących u podłoża różnych form oddziaływań wychowawczych na ucznia. Wiedza i mądrość nauczycieli oraz znajomość psychiki wychowanków stanowią niezbędny warunek wszelkich osiągnięć wychowawczych. A więc ilu uczniów w klasie, tyle różnych indywidualności ma nauczyciel przed sobą. Tylko wychowawca znający złożoność procesów psychicznych zachodzących w mózgu ucznia może mu zapewnić wszechstronny rozwój intelektu i zdolności oraz wdrożyć do samodzielnego, krytycznego myślenia i twórczego działania.

Narastające w toku dziejów oświaty szersze obowiązki szkoły skomplikowały znacznie również rzeczywistą rolę nauczyciela. Stała się ona współcześnie złożonym układem nie jednej, lecz wielu ról opiekuńczo – wychowawczych bowiem nie tylko opiekuje się uczniem w toku nauczania określonego przedmiotu, ale jest równocześnie opiekunem – wychowawcą klasy. Prawie każdy nauczyciel podejmuje też funkcję opiekuna którejś z organizacji uczniowskich lub któregoś z kół zainteresowań. Niektórzy z nich pełnią bardzo specyficzne funkcje opiekuńcze jako instruktorzy zespołów wyrównawczych bądź instruktorzy bezpieczeństwa i higieny pracy. Każda z tych ról cząstkowych nakłada na nauczyciela swoiste obowiązki opiekuńcze.

Nauczyciel przedmiotu, ze względu na charakter procesu dydaktycznego, powinien się głównie skupiać na zaspokajaniu tych potrzeb ucznia, które wiążą się z jego rozwojem intelektualnym. Na czoło wysuwa się tu przede wszystkim zadanie kształtowania umiejętności pracy umysłowej. Takie ugruntowane umiejętności zapewniają uczniom nie tylko chwilowe powodzenie dydaktyczne. Są one czynnikiem gwarantującym też jego dalszą pomyślną karierę szkolną.

Wychowawca klasy jest osobą najbardziej obarczoną obowiązkami

opiekuńczymi. Jest on odpowiedzialny za sprawne funkcjonowanie klasy jako podstawowej komórki organizacyjnej szkoły. Równocześnie jest też wykonawcą bardzo istotnych czynności opiekuńczych (oczywiście obok obowiązków nauczyciela przedmiotu). Do najważniejszych i najbardziej czasochłonnych należy poznanie sytuacji życiowej każdego ucznia w klasie. Gdy w szkole nie ma pedagoga i pracownicy pedagogicznej, a tak bywa bardzo często, realizacja funkcji rozpoznawczo – diagnostycznej spoczywa właściwie na barkach wychowawcy klasy. Musi on systematycznie pogłębiać znajomość sytuacji środowiskowej ucznia, znać i rozumieć jej najrozmaitsze niedostatki. Musi też dobrze orientować się w sytuacji szkolnej ucznia, znać jego powodzenia, słabości, zagrożenia.

Wychowawca klasy w związku z organizowaniem tzw. lekcji wychowawczych ma również obowiązek kształtowania w uczniach poczucia współodpowiedzialności za kolegów i klasę, a także wyrabiania w nich umiejętności i sprawności potrzebnych w rutynowych sytuacjach opiekuńczych. Te zadania opiekuńcze, które nie są realizowane w toku działalności wychowawczo-opiekuńczej nauczyciel i przez wychowawców klas, są podejmowane w pracy pozalekcyjnej przez tych nauczycieli, którzy dodatkowo stają się opiekunami organizacji uczniowskich i rozmaitych kół zainteresowań. Opiekunowie organizacji uczniowskich i kół zainteresowań są odpowiedzialni za rozwój swoistych zainteresowań i aktywności uczniów. Podstawowym warunkiem sprawnej organizacji i osiągnięć wychowawczych jest dobre planowanie. Właściwie opracowany plan ułatwia wszechstronne oddziaływanie, wiąże je z rzeczywistością życia codziennego, pozwala głębiej docierać do potrzeb jednostki oraz zespołu klasowego. Dobry plan powinien uwzględniać: właściwości psychologiczne i społeczne środowiska (klasy, szkoły), poziom nauczania i wychowania, zamierzenia twórczego działania dzieci oraz treści programowe zawarte w kierunkach kształcenia.

Współczesnemu nauczycielowi potrzebna jest przede wszystkim

umiejętność wielostronnej aktywizacji uczniów, ale bez przesadnej wiary w trafność ich samodzielnego wyboru treści kształcenia. Szczególne szanse rozwoju i wychowania uczniów widzi się w stosowaniu problemowych metod nauczania. (J. Jerzak, op. cit., s. 106).

Skuteczność zabiegów wychowawczych w szkole i w środowisku zależy przede wszystkim od tego, czy nauczyciel posiada odpowiednie kwalifikacje. Należą do nich:

- umiejętność planowania i organizowania działalności wychowawczej, np. wyznaczania celów operacyjnych, tworzenia sytuacji wychowawczych lub wykorzystywania w tym celu sytuacji codziennych,
- umiejętności kierownicze, czyli manipulowanie elementami sytuacji wychowawczej dla przeprowadzenia określonej akcji; pobudzanie własnej aktywności wychowanków i dyskretne kierowanie ich działaniem,
- umiejętność nawiązywania pozytywnych kontraktów z wychowankami, w tym także więzi emocjonalnej,
- umiejętność współdziałania z innymi ludźmi w procesie wychowania.

Nauczyciel, aby dobrze spełniać rolę wychowawcy i opiekuna musi także posiadać inne cechy, a mianowicie: zdolność wczuwania się, optymistyczne nastawienie, dar obserwacji ludzi, podzielność uwagi, żywe usposobienie. Ważne jest też podnoszenie poziomu naukowego w przygotowaniu nauczyciela, ciągłe doskonalenie metod jego pracy. Jednak większość pedagogów i psychologów za najważniejszą cechę dobrego nauczyciela – wychowawcy uważa to, czym obdarza on swoich wychowanków, czyli jego bogactwo moralne, społeczne i kulturalne. Wpływ wychowawczy nauczyciela zależy więc od jego wartości moralnej jako człowieka, od stopnia rozwoju jego osobowości i zainteresowania się wychowankiem, od stopnia związania nauczyciela ze środowiskiem oraz od poczucia odpowiedzialności za wszystko, co się wokół niego dzieje. (S. Wołoszyn, System oświaty i nauczyciel, [w:] Pedagogika, pod

red, B. Suchodolskiego, Warszawa 1985, s. 710).

Zachowania i oddziaływania nauczycieli i wychowawców powinny zapewnić realizację wszystkich funkcji opiekuńczo-wychowawczych szkoły.

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis [pisanie prac z pedagogiki](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac.